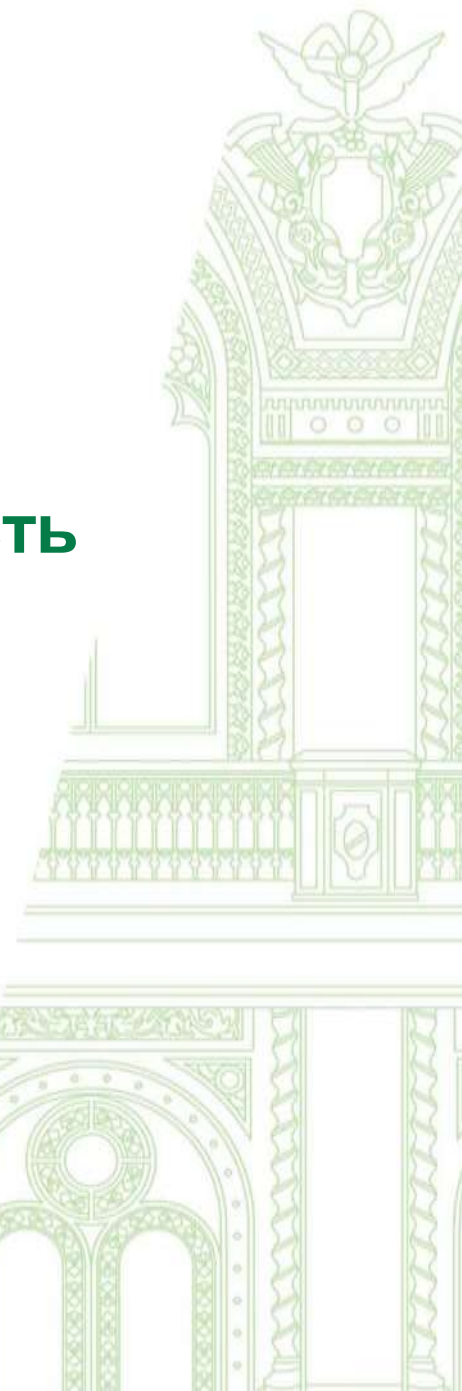

Національний
банк України

Звіт про фінансову стабільність

27 грудня 2022 року

Головне

- Затяжна війна, терористичні атаки на енергетичну інфраструктуру та спровоковане цим подальше пригнічення економіки – основні джерела ризиків для фінансової стабільності.
- Міжнародна підтримка України зросла та створює надійну опору для державного бюджету, платіжного балансу та міжнародних резервів.
- На ринку житла ситуація скрутна: інтерес покупців низький, а ціни розбалансовано, однак ризики для фінансової системи незначні через малий обсяг іпотечного портфеля.
- Неперервність платежів та збереження роботи банківської мережі – одна із засад збереження фінансової стабільності.
- Ліквідність сектору зростає нерівномірно, невеликі банки відчувають брак ліквідності.
- Кредитний попит залишається слабким, лише в окремих сегментах йому сприяють державні програми підтримки кредитування бізнесу. Ринкове кредитування відновлюватиметься лише із поживленням економіки.
- Після завершення “кредитний канікул” у роздрібному сегменті кредитні втрати визнаються повною мірою за несвоєчасної сплати. Через активні реструктуризації у бізнес сегменті резерви за кредитами формуються повільно, оцінки очікуваних збитків надто оптимістичні.
- Руйнування енергетичної інфраструктури та повільніше економічне відновлення підвищує кредитний ризик – втрати внаслідок війни можуть зрости до 30% портфеля.
- Втрати банків від операційного ризику вже сягнули 13 млрд грн та зростатимуть надалі.
- Попри значні витрати на резервування, сектор отримав прибуток завдяки високому процентному доходу, відновленню комісійного доходу та переоцінкам.
- У 2023 році зі стабілізацією економіки НБУ планує оцінити якість активів та стійкість банківської системи, а також потребу банків в капіталі.

Індекс фінансового стресу зменшився

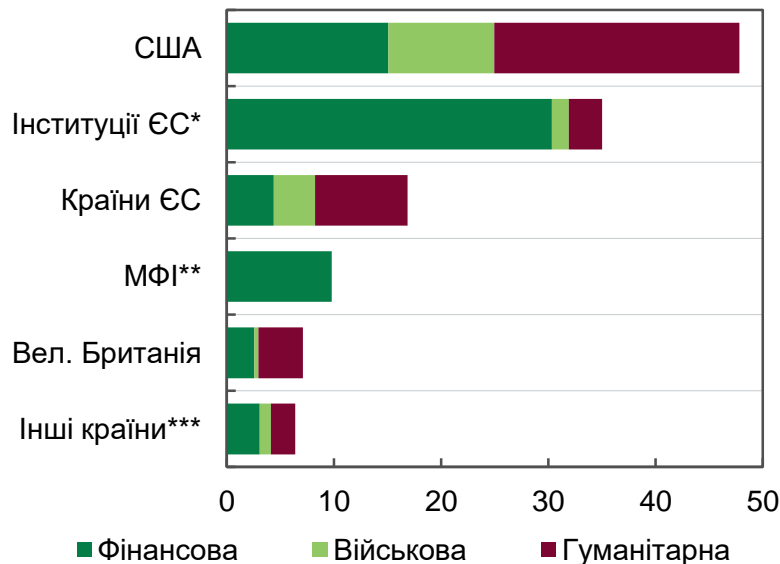

Джерело: НБУ.

- ІФС протягом другого півріччя був дуже волатильним та залишався на високому рівні.
- Обстріли енергетичної інфраструктури спричинили сплеск ІФС у жовтні, втім вже в листопаді чутливість фінансової системи до нових атак значно зменшилась, майже всі субіндекси спадали.
- Наразі рівень стресу найменший з початку повномасштабної війни.

Зовнішнє середовище: міжнародна підтримка України зростає

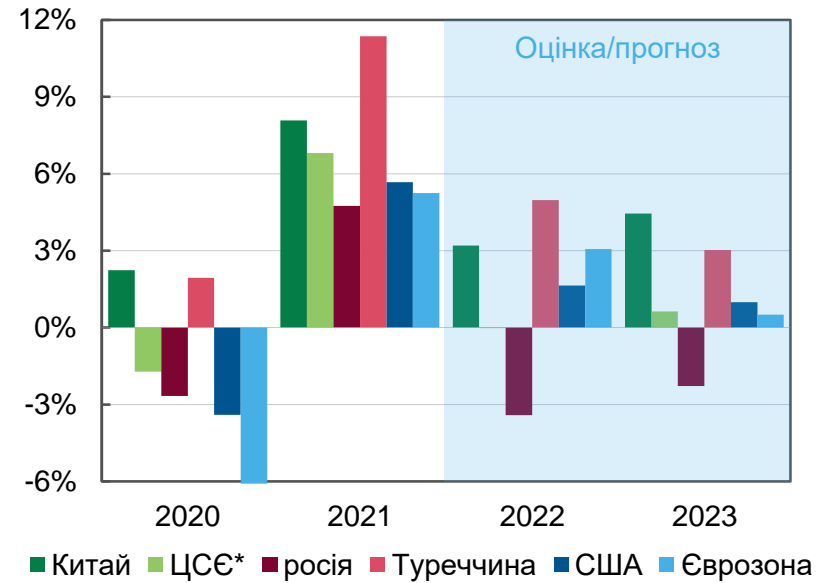
Оголошена офіційна допомога Україні з кінця січня до кінця листопада 2022 року, млрд євро (екв.)

* Кошти від Єврокомісії, Ради ЄС та Європейського фонду миру; включно з оголошеним пакетом 18 млрд євро; ** Австралія, Канада, Нова Зеландія, Норвегія, Південна Корея, Тайвань, Туреччина, Швейцарія, Японія. *** МВФ, Світовий банк, ЄБРР, ООН; Допомога країн у рамках донорських проектів МФІ врахована як допомога цих країн і виключена з допомоги МФІ.

Джерело: Інститут світової економіки, Кіль (Німеччина).

Зміна ВВП країн – основних торговельних партнерів України та росії

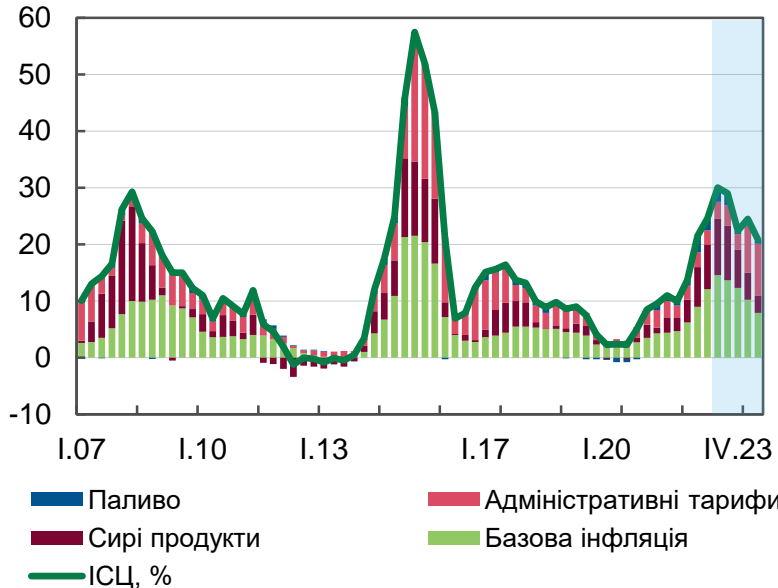
* Центральна та Східна Європа, включно з новими ринковими економіками Балкан.

Джерело: МВФ, World Economic Outlook, October 2022.

- Війна набула затяжного характеру, однак підтримка партнерів лише збільшується, триває пошук механізмів фінансування повоєнного відновлення України.
- Під впливом війни економіки партнерів України уповільнюються, інфляція залишається на високих рівнях, передусім через високі ціни на товарних ринках.

Макроекономічні ризики контрольовані

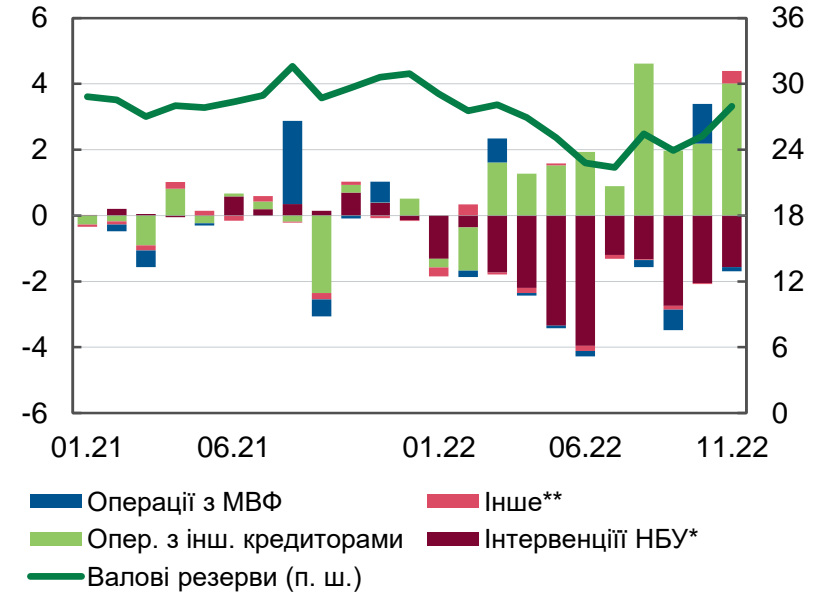
Внески в річну зміну ІСЦ за компонентами, в. п.*

* Внески з IV кв. 2022 по IV кв. 2023 – прогноз НБУ станом на жовтень 2022 року.

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

Зміна валових міжнародних резервів, млрд дол.

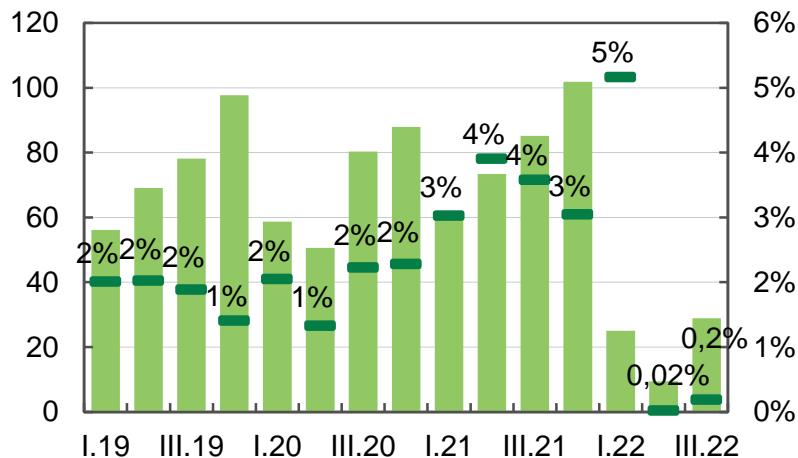
* Чисті інтервенції НБУ: (+) - купівлі валюти в резерви (-) – продаж з резервів; ** Інше – переоцінка фінансових інструментів.

Джерело: НБУ.

- Руйнування інфраструктури сповільнює економіку та посилює тиск на ціни.
- Безпрецедентна допомога від партнерів посилила запас міцності економіки. Міжнародні резерви на кінець листопада перевищили довоєнний рівень.
- Тиск на валютному ринку послабився, однак ринок ще не здатен самостійно збалансуватися, тож НБУ надалі компенсуватиме дефіцит валюти на ньому.
- Виплати військовим компенсували падіння доходів у приватному секторі, однак споживчий попит залишається пригніченим.

Ринок житла розбалансовано: ціни ростуть за низького попиту

Активність на ринку житла

■ Кількість договорів купівлі-продажу житла, тис. шт.

■ Співвідношення кількості іпотечних кредитів та договорів купівлі-продажу житла, % (п. ш.)

Джерело: Мін'юст, дані банків.

Відношення “ціна до оренди”

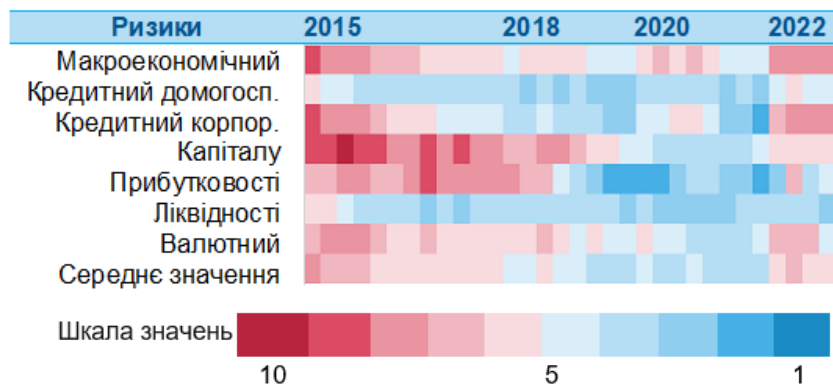
Джерело: сайти агентств з нерухомості, розрахунки НБУ.

- Попит на житло залишається слабким та нестійким: інтерес покупців залежить від інтенсивності обстрілів населених пунктів.
- Створення пропозиції житла уповільнилось. Вкупі із руйнуванням житлового фонду через обстріли це може призвести до дефіциту пропозиції в майбутньому.
- Заявлені ціни купівлі переважно зростають, в той час як рента залишається майже вдвічі нижчою за довоєнний рівень – це свідчить про дисбаланс на ринку.
- Поки триває війна, ринок нерухомості та іпотека стагнуватимуть.

Карта ризиків фінансового сектору

Теплова карта фінансового сектору

Макроекономічний ризик не змінився. Економіка проходить через глибоку кризу, рівні державного боргу та дефіциту бюджету відносно ВВП високі.

Кредитний ризик домогосподарств знизився (-1) через низьке боргове навантаження. Водночас значні кредитні збитки підвищують рівень ризику.

Кредитний ризик корпорацій не змінився. Ситуація у реальному секторі складна, очікування підприємств песимістичні, частка дефолтів зростає.

Ризик капіталу не змінився: більшість банків зберегли суттєвий запас міцності та поповнили капітал цьогорічними прибутками. Тоді як ризики подальших кредитних втрат зберігаються.

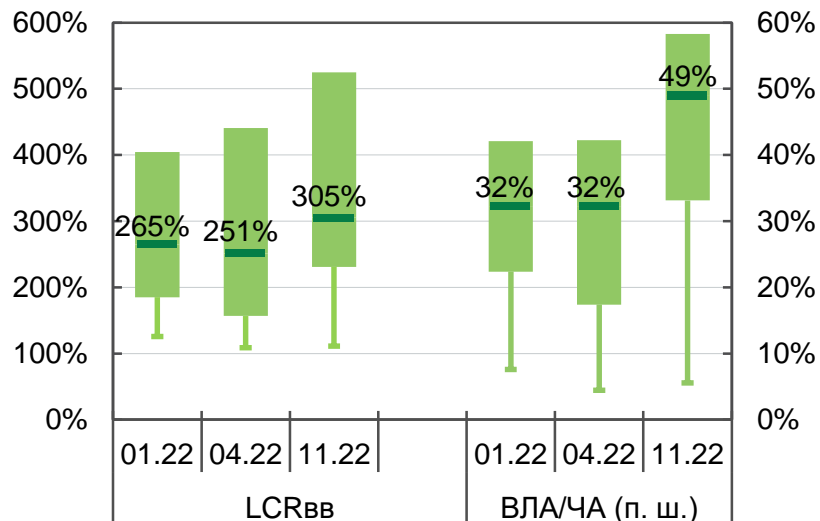
Ризик прибутковості знизився (-2) через збільшення основних доходів та покращення операційної ефективності банків. Проте витрати на резервування зростатимуть і надалі.

Ризик ліквідності знизився (-1). Фондування банків стабільне. Запас високоліквідних активів зріс, але деякі банки відчувають проблеми з ліквідністю.

Валютний ризик знизився (-2) передусім через зниження волатильності готівкового валютного курсу та відновлення обсягу міжнародних резервів. 7

Ліквідність сектору зростає, проте розподілена нерівномірно

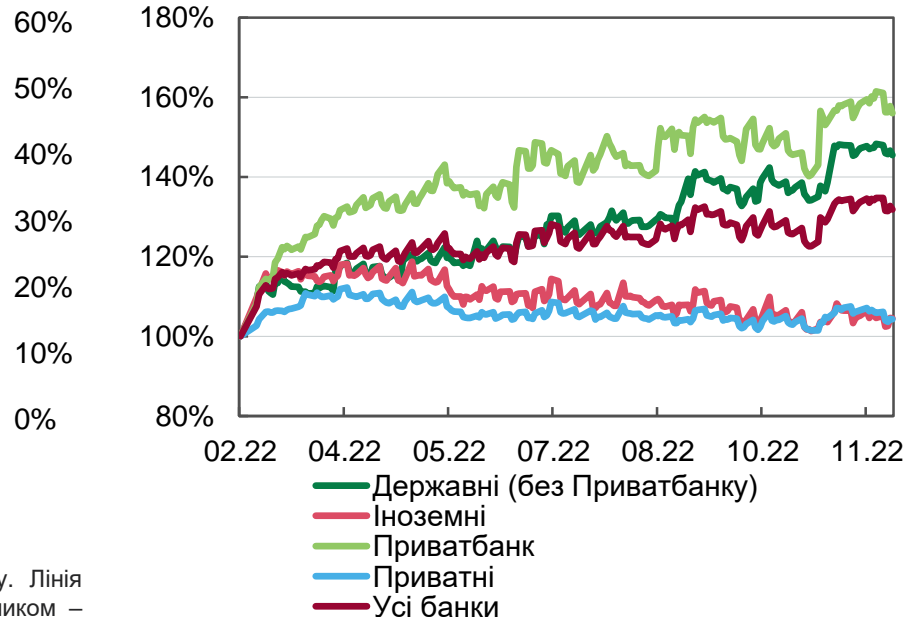
Розподіл LCR та ВЛА в усіх валютах до чистих активів

* Грані прямокутника – перший та третій квантилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Нижні лінії поза прямокутником – мінімум.

Джерело: НБУ.

Гривневі кошти фізичних осіб, 23 лютого 2022 року = 100%

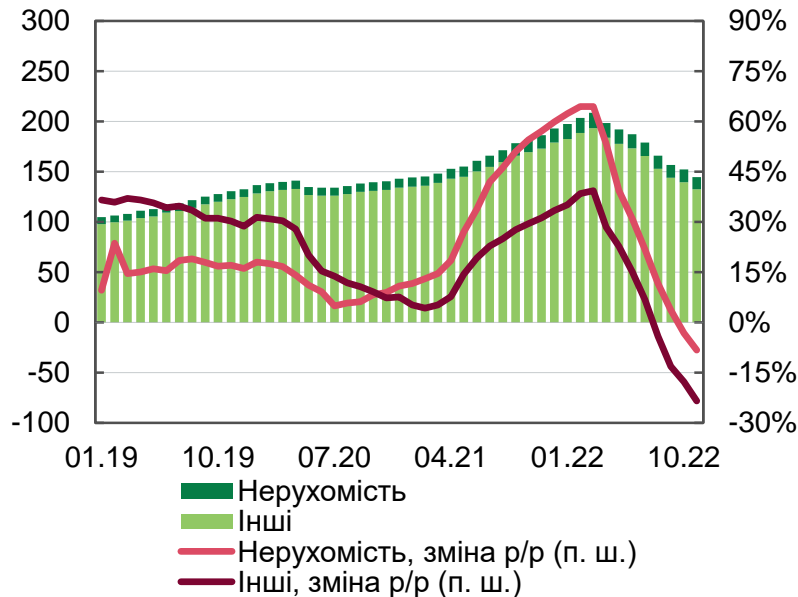
Джерело: НБУ, щоденні дані.

- Ліквідність банківського сектору надалі зростає за рахунок державних видатків, проте кошти населення залишаються переважно на рахунках в державних банках.
- Частка строкових коштів населення знизилася, фондування стає менш стабільним, тож за несприятливих обставин ризик ліквідності може реалізуватися для окремих банків.
- Зростання коштів бізнесу, що було рівномірне в усіх групах банків, у наступні місяці сповільниться через “блекаути”, це обмежуватиме перерозподіл ліквідності між банками.
- Окремі невеликі фінустанови відчувають брак ліквідності.

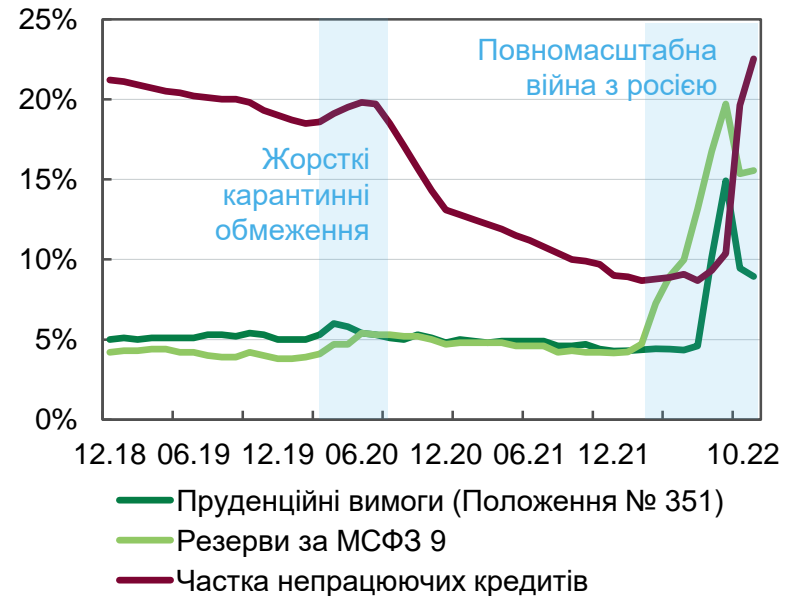
Роздрібний кредитний портфель надалі падає

Чисті гривневі кредити фізичним особам, млрд грн

Джерело: НБУ.

Резервування працюючих та частка непрацюючих гривневих кредитів фізичним особам

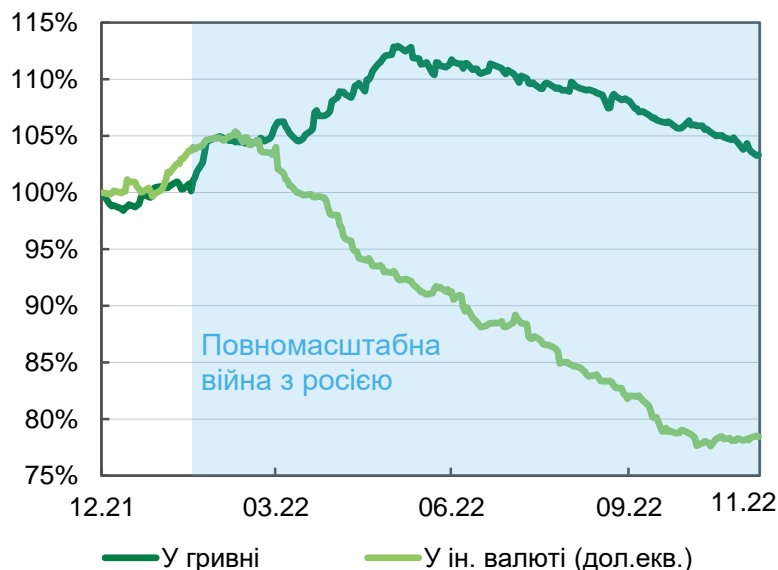

Джерело: НБУ.

- Роздрібний кредитний портфель надалі скорочується через визнання резервів під кредитні збитки та кволе нове кредитування, для відновлення портфеля потрібне поживлення споживчого попиту.
- Банки вже відобразили значні втрати роздрібного кредитного портфеля, передусім через прострочення. Загальні втрати роздрібного портфеля від війни можуть сягати 30%.
- Через скорочення портфеля банки втрачають процентні доходи, однак зберігають комісійні від користування картками та від валютообмінних операцій.

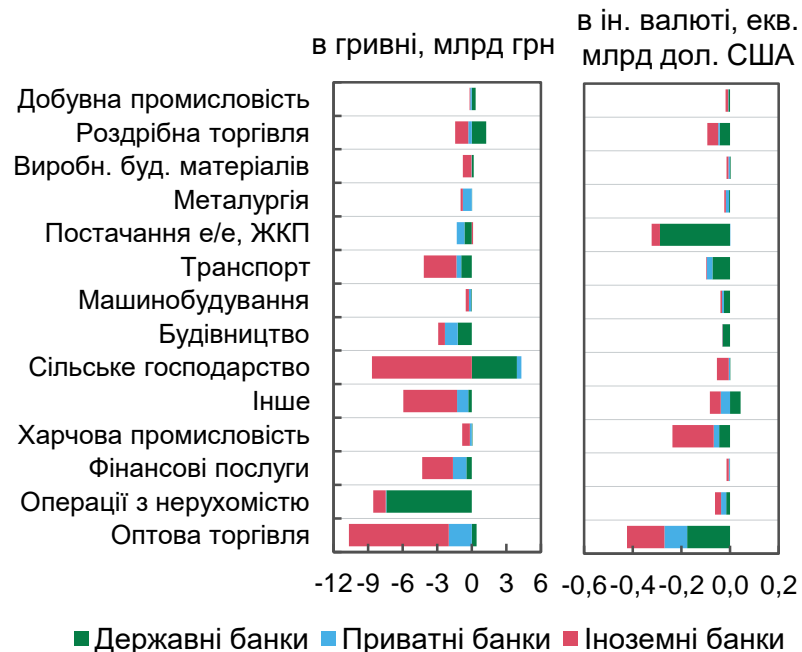
Зростання кредитного портфеля бізнесу призупинилося

Чисті кредити суб'єктам господарювання,
12.2021 = 100%

У банках, платоспроможних станом на 01.12.2022.
Джерело: НБУ.

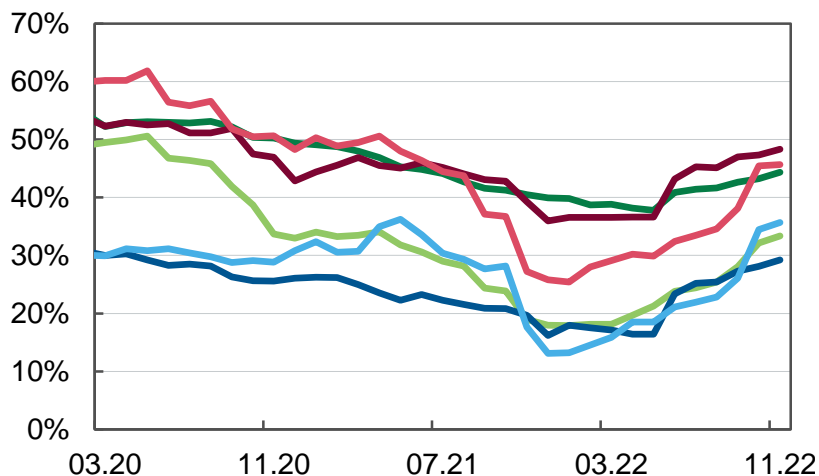
Зміна валових корпоративних кредитів за галузями
з 1 червня 2022 року до 1 грудня 2022 року

- Чисті кредити бізнесу знизились через кволий платоспроможний попит на ресурси та визнання кредитних втрат.
- Наростити портфель протягом останнього півріччя змогли лише державні банки в агро секторі за допомогою державних програм.
- У 2022 році кредитування відбувалося майже виключно в межах програми “Доступні кредити 5-7-9”: її частка в чистому гривневому корпоративному портфелі досягла 26%.

Банки можуть втратити до 30% бізнес позик

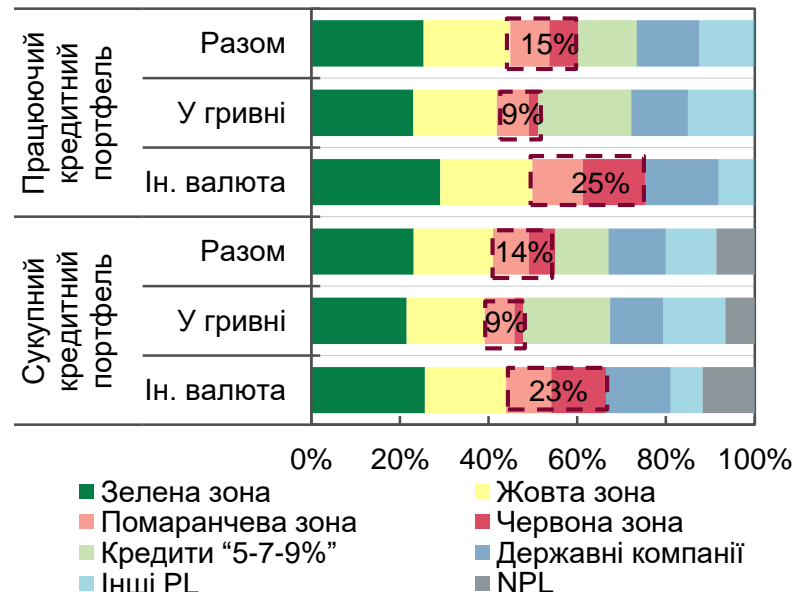
Частка непрацюючих корпоративних кредитів

- Усього СГ в грн
- Усього СГ в ін. валюті
- у т. ч. 100 найбільшим бізнес-групам у грн
- у т. ч. 100 найбільшим бізнес-групам в ін. валюті
- у т. ч. МСБ у грн
- у т. ч. МСБ в ін. валюті

Джерело: НБУ.

Чисті корпоративні кредити за оціненою якістю станом на 1 грудня 2022 року

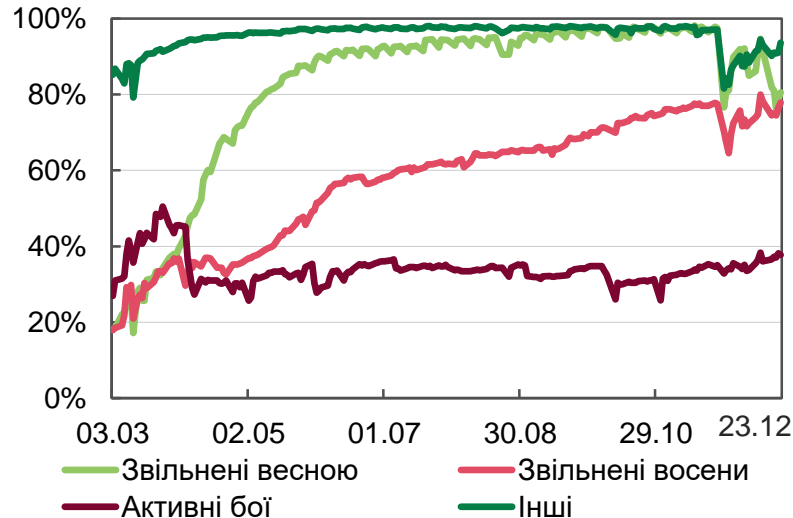
Проаналізовано найбільші 1090 кредитів, із заборгованістю не менше 20 млн грн. Зони розподілено залежно від рівня кредитного ризику.

Джерело: НБУ.

- Банки вже втратили 9% кредитного портфеля, переважно внаслідок визнання кредитів непрацюючими.
- Додатково 14% портфеля матимуть значні труднощі з обслуговуванням кредитів за збереження поточних умов.
- Через все ще обмежені експортні можливості та обстріли енергетичної інфраструктури сукупні втрати від кредитного ризику портфеля зростуть до 30%.

Банківська мережа працює попри перебої з електропостачанням

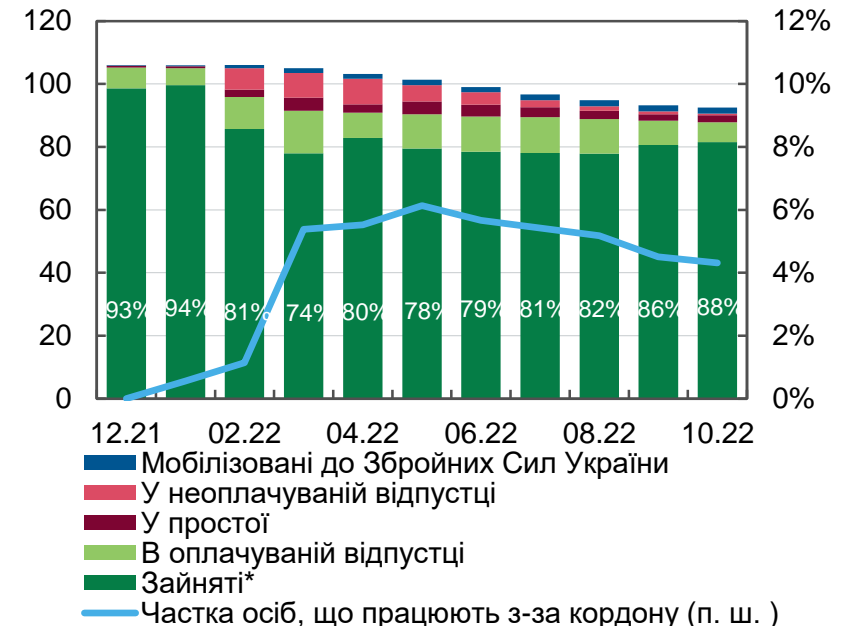
Частка працюючих відділень системно важливих банків

Виокремлено окремі групи областей: “Звільнені весною”: м. Київ, Київська, Сумська, Чернігівська; “Звільнені восени”: Харківська, Миколаївська; “Активні бої”: Донецька, Луганська, Запорізька, Херсонська.

Джерело: НБУ, опитування системно важливих банків.

Кількість персоналу банків, тис. осіб

* До цієї категорії не належать працівники банку, що перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або по догляду за дитиною. Проценти показують частку зайнятих до всіх працівників банку. Джерело: опитування банків, розрахунки НБУ.

- У другому півріччі частка працюючих відділень банків зросла, проте внаслідок перебоїв із електропостачанням подекуди знижується.
- Відключення електроенергії – новий виклик для безперебійної роботи банків, додаткові операційні збитки для налагодження роботи в цих умовах перевищать 300 млн грн.
- Банки оптимізують мережу та з початку війни скоротили персонал на 12%, станом на початок листопада близько 4% зайнятих осіб фінустанов працюють з-за кордону.

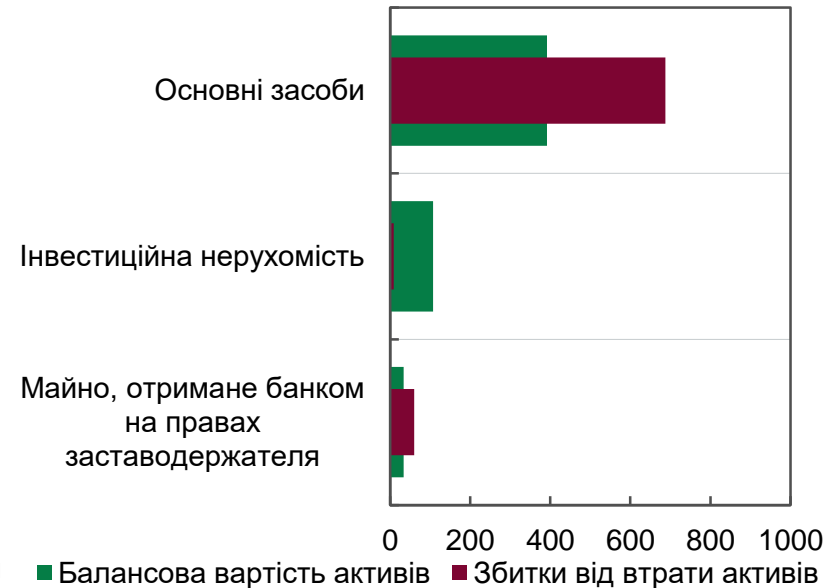
Збитки банків від операційного ризику надалі зростають

Класифікація найбільших пов'язаних із війною подій операційного ризику банків

Джерело: опитування банків, розрахунки НБУ

Нерухомість банків на охоплених війною територіях на 1 листопада 2022 року та збитки від втрати активів за лютий – жовтень, млн грн

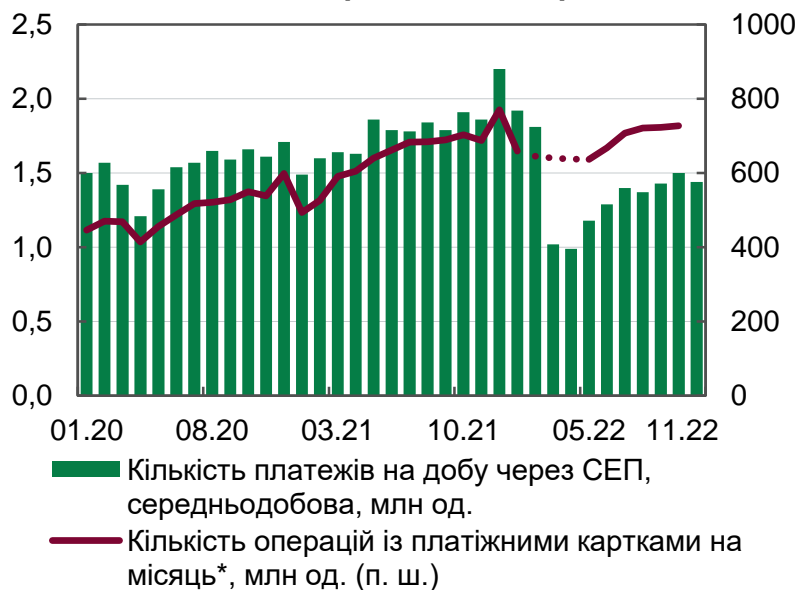

Джерело: опитування банків, розрахунки НБУ

- За останні півроку обсяг втрат та недоотриманих доходів банків від операційного ризику сягнув 13 млрд грн – зріс понад вдвічі від показників березня-травня.
- З початку травня фінустанови почали активніше списувати втрачене майно, а збитки банків від знищення нерухомості зросли до понад 750 млн грн.

Безперебійність платіжних послуг сприяє довірі до банків

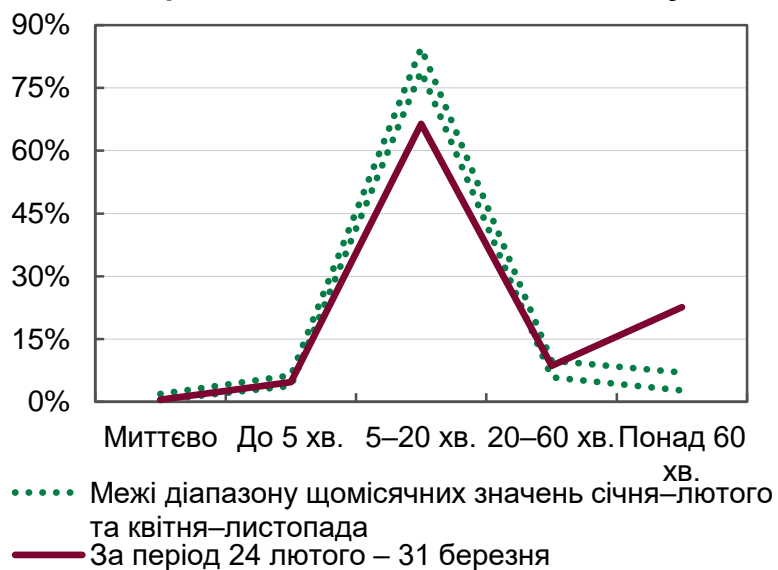
Кількість платежів через СЕП та картками

* Упродовж лютого–квітня 2022 року статистичні дані не надавалися.

Джерело: НБУ.

Розподіл тривалості здійснення платежів у СЕП*

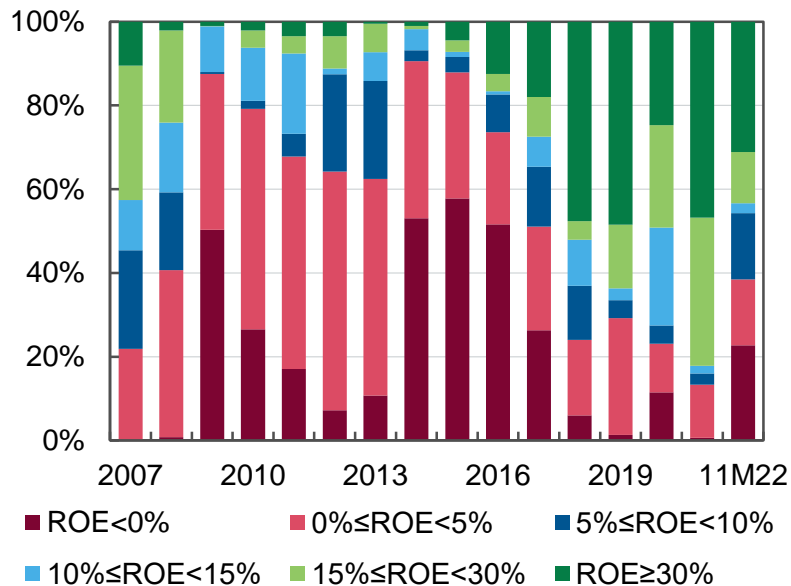
* За кількістю операцій у 2022 році.

Джерело: НБУ.

- Попри повномасштабну війну, платежі здійснювалися безперебійно, що запобігло високому попиту на готівку, зберегло банкам ліквідність.
- Кількість платежів у системі електронних платежів (СЕП) демонструє адаптацію економіки до війни та поступово відновлюється. Кількість карткових розрахунків улітку-восени вже більше, ніж рік тому.
- Регулярність проведення операцій у СЕП зберігається. Лише в перші дні вторгнення та періоди масованих обстрілів окремі платежі займали більше часу та незначно відтерміновувалися.

Зростає не лише прибуток, але і процентна маржа сектору

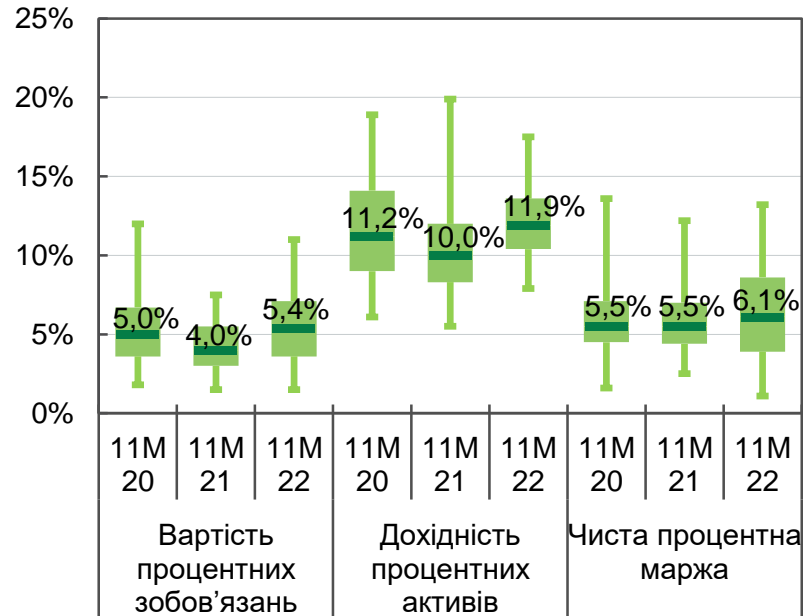
Розподіл рентабельності капіталу за часткою активів банків

Джерело: НБУ.

- Сектор прибутковий через зростання процентних доходів, відновлення комісійних доходів та нерегулярні “немонетарні” доходи від переоцінок.
- Чиста процентна маржа зросла до 6% через швидше збільшення дохідності активів порівняно з вартістю зобов’язань, рентабельність капіталу в середньому перевищує 9%.
- Надалі резерви зростуть, проте більшість банків зможе їх поглинути за рахунок прибутку та запасу капіталу.

Вартість активів і зобов’язань банків та чиста процентна маржа*

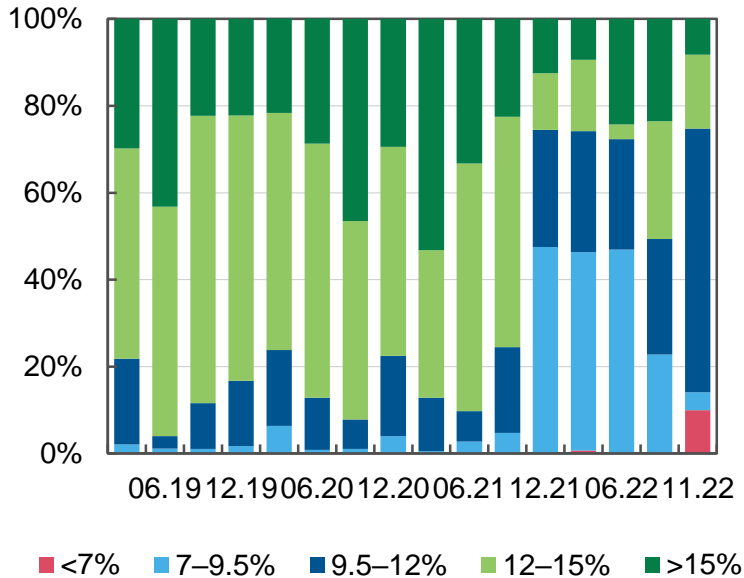

* Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Верхні та нижні лінії поза прямокутником – 5-й та 95-й перцентиль.

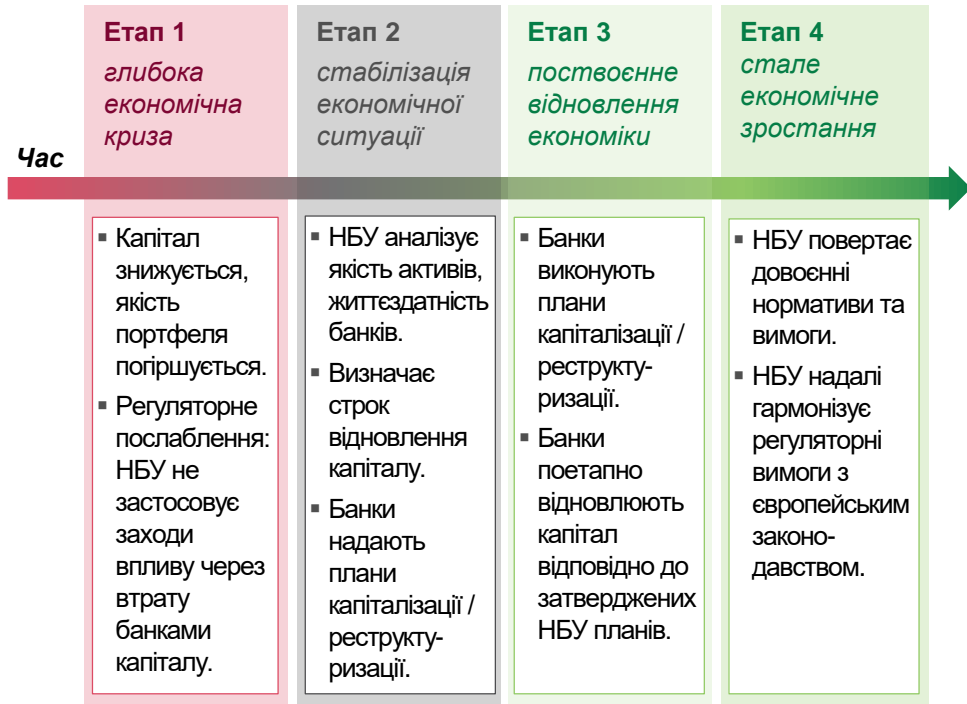
Джерело: НБУ.

НБУ проведе оцінку стійкості банків наступного року

Розподіл нормативів достатності основного капіталу за часткою активів банків

Джерело: НБУ.

- Банки зберігають, а подекуди нарощують запас капіталу попри війну, проте загрози для достатності капіталу посилюються.
- У 2023 році НБУ очікує на стабілізацію економічної ситуації та поступове економічне відновлення. Тож за поточного розвитку подій у наступному році планується аналіз якості активів та життєздатності банків.

Рекомендації

Рекомендації банкам

- Об'єктивно оцінювати якість портфеля та своєчасно визнавати кредитний ризик.
- Забезпечити безперервну роботу чергових банківських відділень в умовах “блекауту”.
- Банкам звертати більше уваги на управління ризиками ліквідності.

Рекомендації небанківським фінансовим установам

- Забезпечити операційну діяльність в умовах війни.
- Привести діяльність у відповідність до регуляторних вимог.

Рекомендації органам державної влади

- Активізувати ринок внутрішніх запозичень.
- Оптимізувати державні програми підтримки бізнесу.

Плани НБУ

- Провести оцінку якості активів у 2023 році.
- Продовжити запровадження згідно із затвердженим графіком раніше анонсованих нових вимог до банків:
  - вирахування непрофільних активів з капіталу на рівні 75% – з 31 грудня 2022 року;
  - запровадження нормативу NSFR на рівні 100% з 1 квітня 2023 року.